

การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

THE DEVELOPMENT OF INTERNAL EVALUATION MODEL OF BASIC SCHOOLS

20

วีระศักดิ์ ลั่นสี*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริ ถิ่นสนา**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลัญญา เคนาภูมิ***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ **ระยะที่ 1** การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในและสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน **ระยะที่ 2** การทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน **ระยะที่ 3** การประเมินรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาได้แก่สถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่ได้รับการประเมินภายนอกรอบสองในปี 2552 จำนวน 50 โรงเรียน และทดลองใช้รูปแบบที่โรงเรียนบ้านโนนเมืองประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และคู่มือการประเมินคุณภาพภายใน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และทำการสังเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยโครงสร้างที่สัมพันธ์กัน 4 องค์ประกอบคือ 1) เป้าหมายของการประเมิน 2) สิ่งที่มีประเมินได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และ ด้านมาตรการส่งเสริม ตัวบ่งชี้การประเมินได้จากสิ่งที่มีประเมิน 15 มาตรฐาน 65 ตัวบ่งชี้ 3) เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินมี 5 ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง 4) วิธีการประเมิน ประกอบด้วย ผู้เกี่ยวข้องกับการประเมิน และการประเมินตามรูปแบบเสริมพลัง 3 ประสาน ผลการประเมินรูปแบบการประเมินพบว่า รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 องค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพงานประเมินทั้งด้านการใช้ประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบทั้ง 4 องค์ประกอบมีคุณภาพในระดับมากที่สุด

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

*** วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop the internal evaluation model of basic schools. The research was divided into three phases: the first phase was to analyze and synthesize the internal evaluation model of basic schools and creation of internal evaluation model, the second phase was to implement the internal evaluation model and the third phase was to evaluate the internal evaluation model. The target group was 50 small primary schools under the Office of the Mahasarakham Primary Education Service Area 3, which had been assessed in the second round in 2009. The model implementation was conducted at Ban Non Muang Prachasan School. The instruments used in the research were: an interview form, a range of questionnaires and an internal evaluation manual. Data was analyzed by using basic statistics and content synthesis for qualitative data.

The results of the research were found as follows:

The internal evaluation model of basic schools consisted of the four structural relationship between components: 1) the assessment target, 2) needs assessment: student quality, educational arrangement, creative learning social, school image, and enhancement criteria, 15 standards and 65 indicators for assessment indicators. 3) There was five assessment criteria: excellent, very good, good, fair and adjust, 4) the assessment method consisted of people who had related to the assessment and based upon the empowerment process 3 S (Stakeholder) technique. The four components of the developed internal evaluation model based on the assessment criteria were utility, feasibility, propriety and accuracy at the highest level and finally the four components of quality assessment was rated at the highest level.

ภูมิหลัง

ประเทศไทยได้ยึดหลักการ *คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา* ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศ โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพ มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงในกระแสโลกาภิวัตน์ จำเป็นต้องสร้างความแข็งแกร่งของระบบการศึกษาและโครงสร้างต่าง ๆ ภายใน ประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น (สำนักงานคณะ กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 1) วิฤตการณ์ทางการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันคือเรื่องคุณภาพการศึกษา ถึงแม้ในช่วงที่ผ่านมาได้มีความพยายามในการที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาแต่ก็ยังไม่สัมฤทธิ์ผลปัญหาต่าง ๆ ยังคงอยู่ ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาทำให้ได้มีการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวโดย เริ่มตั้งแต่ปี 2552 – 2561 โดยเน้นประเด็นหลักสามประการ คือ 1) คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษาด้วย ต่อมาได้มีการออกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 โดยระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการยกระดับคุณภาพการศึกษา จากการประเมินภายนอกรอบ 2 ที่ผ่านมามีปัญหาในการดำเนินงานอยู่หลายประการ จำรัส นองมาก (2545, หน้า 12) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้ 1) โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องเอกสาร แต่เอกสารไม่ค่อยสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงของบุคลากร 2) โรงเรียนจัดให้ครู

เพียงบางส่วนทำหน้าที่ในเรื่องการประกันคุณภาพ เขียนรายงานตามแบบอย่างที่ตั้งสังกัดกำหนด โดยรายงานและเอกสารหลักฐานเป็นคนละเรื่องกับการปฏิบัติงานจริง 3) ปัญหาเกี่ยวเนื่องกับการใช้ผลจากการประเมินและการตรวจสอบ ผู้ถูกประเมินไม่กล้ารับความจริง เขียนผลการประเมินที่ไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ผลการประเมินในลักษณะนี้จึงไม่สามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับสภาพจริงได้ และ 4) ปัญหาการใช้ผลการประเมินไม่คุ้ม หรือไม่ได้ใช้ผลการประเมิน โรงเรียนไม่ได้นำผลจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาไปปรับปรุง แก้ไข ความผิดพลาดบกพร่องจึงไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ในทำนองเดียวกัน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2552 : “ไม่มีเลขหน้า”) ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาของการประเมินภายในและการนำผลการประเมินไปใช้ ดังนี้ 1) ผลการประเมินไม่น่าเชื่อถือขาดรูปแบบการประเมินที่ชัดเจนขาดการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการประเมินไม่เป็นระบบ ไม่ต่อเนื่อง ข้อมูลไม่ครบถ้วน 2) บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่ศึกษา เข้าใจคลาดเคลื่อนในการประเมิน และการนำผลการประเมินไปใช้ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เห็นคุณค่า ไม่นำผลการประเมินไปวิเคราะห์เพื่อวางแผน ส่งผลให้แผนไม่ครอบคลุมมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และไม่ตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริงของสถานศึกษา 4) ผู้บริหารมีการ เปลี่ยนย้ายบ่อย การนำผลการประเมินไปใช้ขาดความต่อเนื่อง 5) บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดความตั้งใจ จำใจทำตามกฎหมาย 6) มีแรงต้านจากบุคลากรภายในสถานศึกษา และไม่นำผลไปใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร 7) ขาดการช่วยเหลือ กระตุ้น ให้ความรู้ แก่บุคลากรในสถานศึกษาและติดตามผลอย่างจริงจังจากหน่วยงานต้นสังกัด จากสภาพปัญหาการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งยังดำรงอยู่ในปัจจุบัน และปัญหาที่สำคัญคือการประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบประกันคุณภาพภายใน

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นหัวใจของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเคยเป็นผู้ประเมินภายนอก และผู้ประเมินอภิมาน มีประสบการณ์ในการประเมินภายนอกและประเมินอภิมานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหลายแห่ง และเคยเป็นคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จึงมีความรู้ประสบการณ์ทั้งเป็นผู้ประเมิน และผู้ถูกประเมิน มีความเข้าใจสภาพปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะแสวงหาวิธีในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งวิธีการหนึ่งคือการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก รอบ 3 เป็นรูปแบบที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง เป็นระบบน่าเชื่อถือ นำไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน และสามารถจัดเตรียมข้อมูล ร่องรอย เอกสาร/หลักฐานที่สะท้อนถึงคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้ได้อย่างถูกต้องในการรองรับการประเมินทั้งการประเมินภายใน และการประเมินภายนอก อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้นต่อไป โดยผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน จากการสังเคราะห์รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมและรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลัง จนได้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในรูปแบบ **เสริมพลังสามประสาน** เหตุผลหลักที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์รูปแบบของการประเมินคุณภาพภายในรูปแบบนี้ขึ้นมาใช้ เพราะเป็นรูปแบบการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้ง 3 กลุ่มประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษา ผู้รับผลประโยชน์ และผู้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

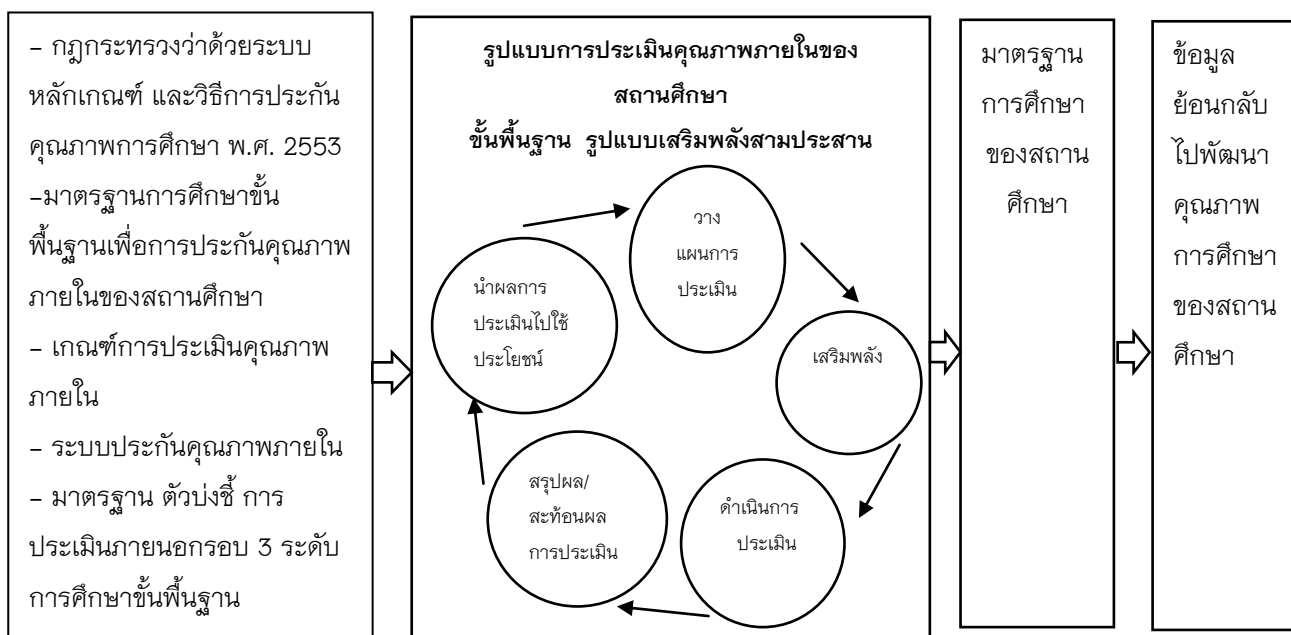
ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อประเมินรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สอบถามและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีตัวแปรต้นคือ กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพภายใน มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนตัวแปรตาม เป็นรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังสามประสาน มีกระบวนการที่สำคัญประกอบด้วย 1) วางแผนการประเมิน 2) เสริมพลัง 3) ดำเนินการประเมิน 4) วิเคราะห์ สรุปผลและสะท้อนผลการประเมิน 5) นำเสนอผลการประเมินและการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ โดยนำวิธีการประเมินของรูปแบบไปประเมินมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายแล้วนำผลการประเมินไปพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้สูงขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มผู้จัดการศึกษา กลุ่มผู้รับผลประโยชน์ และกลุ่มผู้รับผลกระทบ ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 ที่ได้รับการประเมินภายนอก รอบ 2 ในปี 2552 จำนวน 50 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 ที่ได้รับการประเมินภายนอก รอบสองในปี 2552 จำนวน 1 โรงเรียน โดยมีองค์ประกอบผู้ร่วมวิจัยดังนี้

2.1 กลุ่มผู้จัดการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูทุกคนในสถานศึกษา และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มผู้รับผลประโยชน์ ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน

2.3 กลุ่มผู้รับผลกระทบ ประกอบด้วย ผู้แทนชุมชน องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้รับผลต่อเนื่องจากคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 10 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 1 ตอนที่ 1 มีดังนี้

1. แบบสอบถามโดยมีประเด็นสอบถามเกี่ยวกับ สภาพการประเมินภายในของสถานศึกษา
2. แบบสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ความต้องการรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 1 ตอนที่ 2 มีดังนี้

1. แบบสอบถามฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อหาความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของรูปแบบ (หาค่า IOC)
2. แบบสอบถามฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบ โดยใช้เทคนิค เดลฟาย รอบที่ 1
3. แบบสอบถามฉบับที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 มาวิเคราะห์ สร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยปรับแก้ไขเพิ่มเติมตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไว้ในรอบที่ 1 พร้อมทั้งเพิ่มการแสดงตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ และตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในรอบที่ผ่านมาเพื่อประกอบการพิจารณาการคงคำตอบเดิม
4. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อคู่มือการประเมินภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยถามเกี่ยวกับความเหมาะสมและความชัดเจน ด้านเนื้อหาสาระและลักษณะทางกายภาพของคู่มือ

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 2 มีดังนี้

1. แบบประเมินคุณภาพภายใน
2. แบบรายงานผลการประเมินภายใน

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 3 คือ

แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินตามเกณฑ์คุณภาพงานประเมิน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และประชุมชี้แจงผู้ร่วมวิจัยให้เข้าใจกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ค่าอินเตอร์ควอไทล์เรนจ์ (Interquartile Range) ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้เชี่ยวชาญ (Index of Congruence : IOC) ค่าเฉลี่ย (Mean)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดการวิจัยในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีตัวแปรต้นคือ กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพภายใน มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนตัวแปรตาม เป็นรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังสามประสาน มีกระบวนการที่สำคัญประกอบด้วย 1) วางแผนการประเมิน 2) เสริมพลัง 3) ดำเนินการประเมิน 4) วิเคราะห์ สรุปผลและสะท้อนผลการประเมิน 5) นำเสนอผลการประเมินและการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการสร้างคู่มือการประเมิน

ขั้นที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. เป้าหมายของการประเมิน ประกอบด้วย 1) เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน 2) เพื่อให้รูปแบบการประเมินภายในเป็นกลไกทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยอมรับและนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ 4) เพื่อให้สถานศึกษาจัดเตรียมข้อมูลเอกสาร/หลักฐานที่สะท้อนถึงคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้ได้อย่างถูกต้องพร้อมรับการประเมินภายนอก และ 5) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. สิ่งที่มีประเมิน ได้แก่ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 มาตรฐาน 65 ตัวบ่งชี้

3. เกณฑ์การประเมิน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 1) ดีเยี่ยม 2) ดีมาก 3) ดี 4) พอใช้ 5) ปรับปรุง

4. ผู้เกี่ยวข้องกับการประเมิน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้จัดการศึกษา 2) กลุ่มผู้รับผลประโยชน์ และ 3) กลุ่มผู้รับผลกระทบ ดำเนินการประเมินตามรูปแบบเสริมพลังสามประสาน

ขั้นที่ 2 ผลการวิเคราะห์ฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ทั้ง 2 รอบ เกี่ยวกับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลของรูปแบบการประเมิน พบว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมมาก และมีความเป็นไปได้มากในการเก็บข้อมูล (ค่ามัธยฐาน 3.92 – 4.43 และ ค่าพิสัยควอไทล์ไม่เกิน 1.50)

ขั้นที่ 3 ผลการประเมินคู่มือการประเมินภายในจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าคู่มือการประเมินมีเนื้อหาสาระและลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสม ชัดเจน

ระยะที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบเสริมพลังสามประสาน ไปใช้ในสถานการณ์จริง พบว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ผู้ประเมินสามารถดำเนินการประเมินได้ตามกิจกรรมการประเมินในรูปแบบการประเมิน สามารถประเมินเป็นตามคู่มือการประเมินและประเมินเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด และรูปแบบการประเมินได้รับการยอมรับจากผู้ถูกประเมิน รวมทั้งข้อค้นพบสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้จริง

ระยะที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อคุณภาพของรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง นอกจากนี้ผู้ร่วมทดลองใช้รูปแบบยังเห็นว่า หัวข้อรูปแบบการประเมินสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา มีผลประเมินสูงสุด (ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.83$ S.D. = 0.38)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบเสริมพลังสามประสาน มีความเหมาะสมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก การนำไปใช้ในสถานศึกษาขนาดอื่นจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนคณะกรรมการจากกลุ่มต่าง ๆ ที่ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินและปรับกระบวนการประเมินให้สอดคล้องกับแต่ละบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้ผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าการนำรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในไปใช้ ควรคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประเมินคือการสนับสนุน และเห็นความสำคัญจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และเจตคติของผู้เกี่ยวข้องต่อการประเมิน จึงควรมีการเพิ่มความรู้ ทักษะและกระบวนการประเมินให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมิน ให้สามารถร่วมมือกันในการประเมินเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่ถูกต้องเที่ยงตรง สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง

1.3 ควรมีการนำรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน รูปแบบเสริมพลังสามประสาน ซึ่งเป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปปรับใช้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่น่าเชื่อถือ สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้ตรงตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา และเพื่อให้พร้อมในการรองรับการประเมินภายนอก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบเสริมพลังสามประสานไปใช้ในการวิจัยด้วยรูปแบบการวิจัยและพัฒนา เพื่อพัฒนาการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดอื่น ๆ

2.2 ควรมีการนำแนวคิดรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบเสริมพลังสามประสานไปใช้ในการพัฒนาการประเมินในประเด็นอื่น ๆ เช่นการประเมินโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษา การประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.3 ควรมีการนำแนวคิดรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบเสริมพลังสามประสาน ไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้านงานวิชาการ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จำรัส นอกมาก. “ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา,” จุลสาร สมศ. ประจำเดือนสิงหาคม. 2545.
- ทวีรักษ์ เสรีภาพ. การพัฒนากระบวนการประเมินภายในของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2548.
- บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ. คู่มือการจัดการศึกษาวิชาชีพวิทยาการวิจัย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- บุญมา พรชัย. พัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.อ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2551.
- เมษา นวลศรี. การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- รัตนะ บัวสนธ์. การวิจัยและพัฒนา. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543.
- _____. ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2548.
- ศิริชัย กาญจนวาสิ. ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2554.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2552). ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 2 ทิศทางการประเมินภายนอกรอบ 3, สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2554 จาก www.escd.or.th/escd/document_2009/training.
- _____. “การดำเนินงานของ สมศ. ในอนาคต,” รวมบทความการบรรยายพิเศษในรอบ 1 ปี สมศ. (ม.ป.ท.). 2544.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. “เมื่อผู้ประเมินภายนอกมาตรวจเยี่ยมสถานศึกษา : จากประสบการณ์สู่แนวปฏิบัติ.” วารสารวิชาการ. 5(1) : 44-46. 2545.
- สายฝน วิบูลย์สรณ์. พัฒนารูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม สำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ. พรินติ้ง.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2549). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สำนักมาตรฐานการศึกษาสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอสอาร์พรินติ้ง.
- Nevo, D. The conceptualization of Educational Evaluation : an analytical Review of the Literature. Review of Educational Research. 53(spring). 1983.
- Patton, M.Q. Qualitative Evaluation and Research Methods. Second Edition. Newbury Park, CA : Sage. 1990.
- Sanders, J.R., Horn, J.L. Thomas, R.A. Tuckett, D.M. and Yang, H. (1995). A Model for School Evaluation. CREATE. The Evaluation Center. Western Michigan University.